

Η Δυτική Ταυτότητα σε Κρίση

Κώστας Σαββόπουλος*

Τα τελευταία 3 χρόνια, η πλειοψηφία των χωρών που αποτελούν την «πολιτισμένη» Δύση, έχουν αρχίσει να δείχνουν συμπτώματα μιας βίαιης διαστολής, μιας ολοένα και αυξανόμενης απόστασης από αυτό που θέλουν οι κοινωνίες και κυρίως από αυτό που μπορούν να αντέξουν οι κοινωνίες.

Όλο και περισσότεροι μηχανισμοί πειθάρχησης και αποκλεισμού, μηχανισμοί που θυμίζουν έντονα δυστοπία έχουν αρχίσει να κινητοποιούνται. Στην Ευρώπη πλέον υπάρχουν 12-13 συνοριακοί φράχτες σχεδιασμένοι για να κρατούν τους «ανεπιθύμητους» έξω. Μηχανισμοί ελέγχου στο εσωτερικό, όπως η εισαγωγή των βιομετρικών από το 2016 που επιτρέπουν στα κράτη της Ε.Ε. και τον Ο.Η.Ε. να γνωρίζουν που βρίσκονται οι πρόσφυγες ανά πάσα στιγμή, αστυνομικοί που θυμίζουν περισσότερο μισθοφόρους ή στρατό κατοχής παρά ο,τιδήποτε άλλο, αναδυόμενες εθνικιστικές τάσεις είτε με μορφή κομμάτων είτε με μορφή μετώπων, είναι μερικά από τα νέα φαινόμενα που έχουν εμφανιστεί αυτή την περίοδο.

Φαινόμενα που, εκ πρώτης όψεως, μπορεί να φαίνονται ασύνδετα, στην πραγματικότητα συνδέονται με το νήμα αυτού που πολλά χρόνια αποκαλούσαμε **σύγχρονο ολοκληρωτισμό**. Τα δυτικά καθεστώτα δηλαδή έχουν ξεκινήσει να επιστρατεύουν όλα τα μέσα τους αλλά και να καλούν στη θέσπιση νέων μέτρων γιατί έχουν αρχίσει σιγά σιγά να συνειδητοποιούν πως ο μόνος τρόπος για να γίνουν δεκτές οι οικονομικές και πολιτικές αλλαγές που πρέπει να κάνουν για να συντηρηθεί ο νεοφιλελευθερισμός είναι η **ωμή επιβολή**.

Η λήψη νέων κατασταλτικών και ποινικών μέτρων που αναφέρθηκαν είναι κάτι που βρίσκεται σε έξαρση. Στη Γερμανία αρχικά είχαμε το αίτημα από κάποια κομμάτια του Γερμανικού Κοινοβουλίου για δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής τράπεζας δεδομένων για

αναρχικούς και αριστερούς στο πλαίσιο μιας αντι-κινηματικής υστερίας που ακολούθησε τις μεγάλες διαδηλώσεις στο Αμβούργο. Στο ίδιο πλαίσιο είχαμε και πρόσφατα την απαγόρευση του γερμανικού Indymedia. Ένα αρκετά παράδοξο μέτρο που δεν έχουμε συνηθίσει να βλέπουμε στις χώρες της Δύσης. Να θυμίσουμε πως όταν ο Ερντογάν, το 2014, απαγόρευσε την είσοδο στις ιστοσελίδες Youtube και Twitter, πολλοί Ευρωπαίοι αρχηγοί αλλά και πολλά ΜΜΕ ευρωπαϊκής εμβέλειας έσπευσαν να τον χαρακτηρίσουν ως δικτάτορα και παρανοϊκό.

Στην περίπτωση του Indymedia όμως, που λειτουργούσε από το 1999 και αποτελούσε το μεγαλύτερο πόρταλ συνάντησης και άρθρωσης ριζοσπαστικού λόγου δεν έγινε καμία τέτοια μομφή, όπως και ήταν αναμενόμενο.

Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι πως δεν έχει απαγορευθεί άλλη φορά ιστότοπος με πολιτικό περιεχόμενο σε ευρωπαϊκή χώρα καθώς, παρά τις αντιφάσεις τους, τα δυτικά κράτη τουλάχιστον διατηρούσαν σε έναν αρκετά ικανοποιητικό βαθμό την ελευθερία του λόγου.

Υπάρχει η εξαίρεση της Γερμανίας η οποία έχει απαγορεύσει τα σύμβολα που παραπέμπουν στο ναζιστικό κόμμα και το παρελθόν της. Τώρα, λοιπόν, μπαίνει στη διαδικασία να απαγορεύσει και την έκφραση αντι-φασιστικής και αντι-καπιταλιστικής ρητορικής σε ένα πλαίσιο όπως φαίνεται ένταξης των ριζοσπαστικών κινημάτων, των 2 άκρων.

Ένα άλλο παράδειγμα απόπειρας ποινικοποίησης είναι η προσπάθεια στις Η.Π.Α. από φορείς, οργανώσεις και άτομα που ανήκουν στο συντηρητικό φάσμα να απαγορευτούν οι διαδηλώσεις αντιφασιστών ως πράξεις τρομοκρατίας. Στον απόηχο κάποιων μεγάλων διαδηλώσεων όπως αυτής στη Βοστώνη όπου 40.000 διαδηλωτές απέτρεψαν πορεία μίσους από νεοναζί, δημιουργήθηκε μια ηλεκτρονική αίτηση που ζητά την ποινικοποίηση των αντιφασιστικών διαδηλώσεων και των χαρακτηρισμό των αντιφασιστών ως τρομοκρατική οργάνωση, συγκρίνοντας την με τον

ISIS. Αυτό μπορεί να ακούγεται γραφικό αλλά είναι αρκετά κοντά στη θεωρία των δύο άκρων και στην απόφαση της Γερμανίας και αυτή η αίτηση επίσης μέσα σε λιγότερο από μια βδομάδα κατάφερε να συγκεντρώσει 250.000 υπογραφές μόνο στις Η.Π.Α.

Παρατηρούμε σε κάποιες περιπτώσεις μεγάλα βήματα από την απλή ρητορική της θεωρίας των 2 άκρων στην εφαρμογή της.

Τι σημαίνει Δυτική Ταυτότητα

Ο όρος Δύση πολλές φορές χρησιμοποιείται διασταλτικά και ανάλογα με το τι έχει να αντιπαρατεθεί, νοηματοδοτείται. Η Δύση έχει νοηθεί ως ανώτερη πολιτισμική αντίθεση ενάντια στην Ασία, ως φάρος του Διαφωτισμού ενάντια στην απολίτιστη Ανατολή και τις Αραβικές χώρες. Την περίοδο του ψυχρού πολέμου ως λίκνο της δημοκρατίας ενάντια στην αυτοκρατορία του Κακού (Σοβιετική Ένωση) και πρόσφατα πάλι ως ο αναίτιος στόχος απέναντι στην ανάδυση του ακραίου φονταμενταλιστικού ισλάμ, όπως αυτό εκφράζεται από τον ISIS, την Αλ Κάϊντα και άλλες υπερσυντητηρικές τρομοκρατικές οργανώσεις τέτοιου τύπου.

Το κοινό σημείο προφανώς σε όλες αυτές τις περιπτώσεις ήταν η ανάγκη εμφάνισης ενός «εχθρού», υπαρκτού ή κατασκευασμένου που σημειολογικά αποτελούσε το αντίθετο. Με άλλα λόγια, η επίκληση της Δύσης γίνεται σε ένα πλαίσιο σύγκρουσης με κάτι άλλο ή προστασίας από κάτι άλλο.

Είναι αρκετά αφηρημένο το να σκεφτόμαστε πως σε κοινωνίες και σε κράτη που διαιρούνται με βάση το τρίπτυχο του φύλου, της φυλής και της τάξης υπάρχει μια αόρατη ενότητα η οποία μας δίνει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία μας τοποθετούν σε μια ανώτερη θέση από τους άλλους πληθυσμούς. Σε μια μικρότερη κλίμακα θα μπορούσαμε ίσως και να παραλληλίσουμε την αφήγηση της δυτικής ταυτότητας με αυτήν του τρισχιλιετούς ελληνικού έθνους. Όπως αντίστοιχα μετά την ελληνική επανάσταση έπρεπε να ομογενοποιηθούν οι διάφορες εθνοτικές και θρησκευτικές μειονότητες στην Ελλάδα ώστε Αρβανίτες, Βλάχοι, Σαρακατσάνοι, Κρητικοί, Ικαριώτες κ.α. να αποτελέσουν ένα

έθνος, έτσι και στις Η.Π.Α., για παράδειγμα, οι μαύροι πρώην σκλάβοι, οι ιθαγενείς, οι ιρλανδοί μετανάστες κλπ. έπρεπε να αποτελέσουν τον αμερικάνικο λαό.

Στην ουσία η επίκληση στη δυτική ταυτότητα δεν γίνεται ποτέ με κάποιους ρεαλιστικούς όρους, αλλά πάντοτε με επίκληση σε αφηρημένες έννοιες και συναισθήματα, όπως η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η αλληλεγγύη των λαών του ευρωπαϊκού νότου, η αυταρχικότητα των κρατών του Βορρά, ο δυτικός πολιτισμός, ο φιλελευθερισμός ή η ελεύθερη αγορά. Και αυτό γιατί αν όντως η κουβέντα περιστρεφόταν γύρω από τις πραγματικές διαφορές και ομοιότητες θα βλέπαμε πως αυτές επεκτείνονται πέρα από τα σύνορα της Δύσης, της Ανατολής, του Νότου ή του Βορρά.

Ο Μοντέρνος Εθνικισμός και τα Σύγχρονα Κινήματα ως Μέσο Αντίστασης

Η αναβίωση ενός ιδιόμορφου εθνικισμού είναι κάτι που εμφανίστηκε σχετικά πρόσφατα στη Δύση. Κόμματα και σχηματισμοί όπως η Χρυσή Αυγή, το Εθνικό Μέτωπο της Λεπέν, το Bloc Identitaire, η ανάδυση της Εναλλακτικής Δεξιάς (Alt Right) στις Η.Π.Α. , το EDL και το Pegida αποτελούν μια νέα μορφή ακροδεξιάς που σε αντίθεση με τον παραδοσιακό εθνικισμό όπως τον γνωρίσαμε στον προηγούμενο αιώνα δεν αποτελεί κάτι ενιαίο αλλά ένα πιο πολύπλοκο σχήμα με διάφορες προεκτάσεις.

Οι εθνικισμοί του 20^{ου} αιώνα ήταν στρατιωτικά κόμματα με μεγάλη έμφαση στην εθνική ταυτότητα και στη δημιουργία ενός ισχυρού έθνους κράτους. Πλέον το κύριο επίδικο δεν βρίσκεται στο ζήτημα του έθνους τόσο πολύ, όσο σε αυτό που πολλοί ακροδεξιοί και φασίστες αποκαλούν η υπεράσπιση της Ευρώπης από τους πρόσφυγες σε ένα πλαίσιο έντονης ισλαμοφοβίας ή αντι-μουσουλμανισμού. Συγκεκριμένα η ρητορική της «Λευκής Γενοκτονίας», της αντίληψης δηλαδή πως η λευκή φυλή κινδυνεύει να αλλοιωθεί ή να εξαφανιστεί αποτελεί το σημείο συμφωνίας μεταξύ όλων των ακροδεξιών στη Δύση.

Φαινόμενα όπως η πρόσφατη μίσθωση ενός πλοίου από τους ακροδεξιούς Bloc Identitaire για το μπλοκάρισμα εισόδου στην Ευρώπη από πρόσφυγες, η περιφρούρηση των συνόρων από παραστρατιωτικούς και μαφιόζους στη Βουλγαρία αλλά και οι νομοθεσίες και πρακτικές διαφόρων κρατών για κέντρα κράτησης, βιομετρικές μεθόδους και κλείσιμο συνόρων δημιουργούν μια αρκετά επικίνδυνη και οπισθοδρομική συνθήκη για την κατά τα άλλα πολιτισμένη Δύση.

Συμπεριφορές όπως αυτές για παράδειγμα στην Ελλάδα, με τον εθνικισμό του «καναπέ» της Χρυσής Αυγής, δηλαδή την ανάθεση των στόχων σε ένα κόμμα ή τη σωρηδόν δημιουργία ακροδεξιών φόρουμ, podcast και site στις Η.Π.Α., ακόμα και ο ευρωσκεπτικισμός που εκφέρεται από αρκετούς ακροδεξιούς σχηματισμούς σε αντίθεση με την «καθαρή» ευρωπαϊκή ταυτότητα που υπερασπίζονται κάποιοι άλλοι (Identity Europa) είναι μια απόδειξη πως ο εθνικισμός στον 21^ο αιώνα είναι ένα πιο **σύνθετο φαινόμενο** απ' όσο νομίζαμε. Ο νεοφιλελεύθερος συντηρητισμός των δυτικών κρατών επί της ουσίας τροφοδοτεί τους ανά τόπους εθνικισμούς, ακόμα και αν παρουσιάζεται ως δημοκρατική εναλλακτική απέναντι σε εθνικιστικά και φασιστικά μορφώματα (η εκλογική αντιπαράθεση Μακρόν-Λεπέν στη Γαλλία, η περίπτωση του UKIP και του περίφημου Brexit).

Στον αντίποδα, τα χαρακτηριστικά που έχουν επιδείξει αντιφασιστικά ριζοσπαστικά κινήματα και κινήματα αλληλεγγύης σε διάφορες χώρες (το μπλοκάρισμα του C Star 1 στην Κρήτη και την Ιταλία, οι καταλήψεις στέγης προσφύγων, τα κινήματα αλληλεγγύης στις χώρες της Μεσογείου, οι μεγάλες πορείες ντόπιων και μεταναστών στη Γαλλία, οι κινητοποιήσεις στις Η.Π.Α.) δείχνουν πως δεν βρίσκεται μόνο αυτός ο νέος επικίνδυνος εθνικισμός σε έξαρση αλλά πως και τα σύγχρονα κινήματα σιγά-σιγά διογκώνονται και αντεπιτίθενται.

Οι μεγάλες συγκρούσεις και η συμμετοχή του κόσμου στη διαμαρτυρία ενάντια στη σύνοδο του Αμβούργου, οι κινητοποιήσεις ενάντια στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα το 2015

αλλά και η μεγάλη συμμετοχή αλληλέγγυων από τη Δύση σε διεθνείς αγώνες όπως αυτός για την αυτονομία των κουρδικών πληθυσμών, αποτελούν μια διαδικασία που ξεπερνά την παραδοσιακή αφήγηση για την εθνική ή την ευρωπαϊκή ταυτότητα που οι συντηρητικές κυβερνήσεις και δυνάμεις μας έχουν «διδάξει» τόσα χρόνια.

Η συνάντηση ανθρώπων απ' όλο τον κόσμο σε διεθνείς κινητοποιήσεις αλλά και η διαρκής ανταλλαγή εμπειριών καταργούν στην πράξη τα ιδεολογήματα του έθνους και του νεοφιλελευθερισμού. Οι κοινωνίες της Δύσης βρίσκονται σε εσωτερική σύγκρουση. Ισχυρά ρεύματα εθνικισμού και κρατικού ολοκληρωτισμού παλεύουν μανιωδώς να διατηρήσουν 2 πτώματα, αυτό του έθνους και αυτό του κράτους, είτε κάτω από μια Ευρωπαϊκή σημαία, είτε κάτω από μια εθνική αλλά συνεχώς τα κινήματα αντίστασης που αναπτύσσονται κερδίζουν έδαφος.

Ο Σύγχρονος Ολοκληρωτισμός και τα Διλήμματα

Στο πεδίο του κρατισμού κυριαρχεί επίσης η πολιτική της ταυτότητας. Το σύγχρονο επίδικο για πολλά νεοφιλελεύθερα κόμματα που διεκδικούν την εξουσία και παρουσιάζονται ως προοδευτικά είναι η ανασυγκρότηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας και η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Απέναντι στους φασίστες που ζητούν απομόνωση και επιστροφή στην εθνική ταυτότητα, οι νεοφιλελεύθερες ελίτ υπερασπίζονται την ευρωπαϊκή ενότητα πάση θυσία.

Φυσικά αυτή η ευρωπαϊκή ενότητα βασίζεται και στο δόγμα Fortress Europe (Ευρώπη Φρούριο) με 13 συνοριακούς φράχτες μόνο σε ευρωπαϊκό έδαφος και πολλές υποσχέσεις για καινούργιους φράχτες και τείχη (προεκλογικές υποσχέσεις Τραμπ για τείχος ανάμεσα σε Η.Π.Α. και Μεξικό). Το 2017 μόνο έχουμε περισσότερους από 2.000 νεκρούς πρόσφυγες στην προσπάθειά τους να περάσουν τα σύνορα και φυσικά όσο οι φράχτες μπλοκάρουν την χερσαία είσοδο τόσο οι θάλασσες με τον πνιγμό θα φαντάζουν ως

η μοναδική διέξοδος. Φυσικά η υπεράσπιση της Δύσης από την απειλή του Άλλου δεν είναι κάτι που δηλώνεται ρητά, αλλά οι πράξεις των δυτικών κυβερνήσεων δεν αφήνουν πολλά περιθώρια αμφιβολίας.

Ο τρόπος με τον οποίο ο νεοφιλελευθερισμός καταφέρνει να αναπαραχθεί εκλογικά σε μεγάλο βαθμό είναι με το να τοποθετεί τους αντιπάλους του σε μια φανταστική σφαίρα του απόλυτου Κακού (ανεξάρτητα από το που προέρχονται, ακόμα και αν κάποιες φορές έχει δίκιο). Έτσι με αυτό τον τρόπο η εκλογική αναμέτρηση στις Η.Π.Α. μεταξύ Τραμπ και Κλίντον, όπου επί της ουσίας τα οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά προγράμματα των δύο δεν διέφεραν σχεδόν καθόλου, γίνεται η αναμέτρηση ανάμεσα στο Καλό που πρεσβεύει η Χίλαρυ και το Κακό που πρεσβεύει ο Τραμπ.

Αντίστοιχα στη Γαλλία η νίκη του Μακρόν, ενός προέδρου που δεσμεύτηκε για 120.000 απολύσεις, διαχωρισμό μεταξύ προσφύγων και μεταναστών, κέντρα κράτησης στη Λιβύη και άλλα πολλά, έναντι της Λεπέν θεωρήθηκε από πολλούς ως θρίαμβος της Δημοκρατίας απέναντι στις δυνάμεις του φασισμού. Μέσα από μια πολιτική διλημάτων ο νεοφιλελευθερισμός θεωρεί πως ξυπνά στους πολίτες το δημοκρατικό φρόνημα ώστε να το υπερασπιστούν στις κάλπες απέναντι στους εχθρούς της δημοκρατίας. Όμως είναι πράγματι έτσι;

Στις Η.Π.Α. οι εκλογές είχαν ποσοστό αποχής κοντά στο 48% ενώ στη Γαλλία πάνω από 50%. Σε αυτές τις δύο περιπτώσεις ήταν αρκετά κατανοητό πως η επιλογή πρωθυπουργού δεν ήταν κάτι που αφορούσε την κοινωνία γιατί το επίδικο ήταν δεδομένο.

Όσο οι κοινωνίες αισθάνονται πως αποκλείονται από τον πολιτικό διάλογο με τις αποφάσεις των ελίτ να παρουσιάζονται ως νόμος γραμμένος πάνω σε πέτρα τόσο περισσότερο θα περιφρονούν το διεφθαρμένο και στρεβλό κοινοβουλευτικό σύστημα. Αυτό δίνει και ένα πάτημα στις ριζοσπαστικές δυνάμεις που δρουν εκτός κοινοβουλευτικής δημοκρατίας να απευθυνθούν στις κοινωνίες και

τα κινήματα που διαμορφώνονται με παραπάνω στόμφο. Αυτό που διαφαίνεται επίσης είναι πως όσο οι θιασώτες του Ακραίου Κέντρου, εκείνων των δυνάμεων που εμφανίζονται ως υπερασπιστές της δημοκρατίας και εξοβελίζουν τους πολιτικούς τους αντιπάλους στο φάσμα του φασισμού, αρχίζουν να χάνουν έδαφος.

Η ρητορική των δύο άκρων όσο και να σκούζουν οι υπερασπιστές της έχει αρχίσει να καταρρέει ή έστω να γίνεται πιο προφανής στον κόσμο με την πραγματική της μορφή. Πράγματι υπάρχουν δύο άκρα, το ένα είναι αυτό των καταπιεστών, των νεοφιλελεύθερων, των καπιταλιστών, των ακροδεξιών και το άλλο είναι του κόσμου της αλληλεγγύης, των κατατρεγμένων και των κινήματων.

Τελικά Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας τα προβλήματα που φαίνεται να έχουμε να αντιμετωπίσουμε στο μέλλον, τουλάχιστον έτσι όπως έχουν φανεί μέχρι στιγμής είναι:

1. Το σημείο του αντι-μουσουλμανισμού και της ισλαμοφοβίας που αποτελεί το κύριο σημείο συνάντησης όλων των ακροδεξιών, εθνικιστικών αλλά και πιο μετριοπαθών συντηρητικών κύκλων και αποτυπώνεται σε διάφορα αιτήματα που ανεβάζουν το πήχη ανάλογα με το από ποιους εκφράζονται (δηλαδή ξεκινάν από έναν πιο μετριοπαθή ρατσισμό όπως το να παρακολουθούνται οι πρόσφυγες, ανεβαίνουν στο να μην τους επιτρέπεται η είσοδος στις χώρες της Δύσης και φτάνουν το μάξιμουμ εντελώς φασιστικό να σκοτώνονται πριν φτάσουν στις χώρες υποδοχής ή και στις χώρες τους με στρατιωτικές επεμβάσεις).

2. Η ανησυχητική αντι-μεταναστευτική πολιτική που ακολουθεί μια σειρά χωρών στην Ευρώπη και στη Δύση γενικά. Η χρήση βιομετρικών μέτρων για παράδειγμα που σημαδεύει τους πρόσφυγες και τους αναγκάζει να φέρουν το στίγμα του Άλλου, του διαφορετικού για όλη τους τη ζωή είναι ένα μέτρο που αποκρυσταλλώνει μια τέτοια αντι-μεταναστευτική πολιτική. Έπειτα υπάρχουν και χώρες όπως η Κροατία, η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Σλοβακία, η Σλοβενία η Ουγγαρία και η Πολωνία που

έχουν δηλώσει ανοιχτά ότι δεν επιθυμούν καθόλου την υποδοχή προσφύγων.

Στη συνέχεια έχουμε τη ψευδο-υποδοχή, για παράδειγμα οι Η.Π.Α. δήλωσαν πως θα δεχθούν μόνο 10.000 πρόσφυγες την ίδια στιγμή που χώρες αρκετά μικρότερες όπως ο Καναδάς ή και το ακραίο παράδειγμα του Λιβάνου θα φιλοξενήσουν 30.000 και 1.000.000 πρόσφυγες αντίστοιχα. Υπάρχει και το παράδειγμα της Δανίας, που παρά τη φαινομενικά ισχυρή οικονομία της και το κοινωνικό κράτος μάλλον δεν θα δεχτεί πρόσφυγες. Όπως επίσης και η Νορβηγία που θεωρείται ένα από τα πιο «ανοιχτά» και φιλικά κράτη ως προς την διαφορετικότητα θα δεχτεί πρόσφυγες αλλά υπάρχει και ένα πρόγραμμα όπου προσφέρει 10.000 κρόνεν (1.000 λίρες Αγγλίας) σε όσους πρόσφυγες επιθυμούν να φύγουν και να μην μείνουν εκεί.

Παρατηρείται λοιπόν ένα αρκετά έντονο συναίσθημα άρνησης βοήθειας με κάποιες εξαιρέσεις (Γαλλία, Γερμανία) που φτιάχνει μια αρκετά ανησυχητική εικόνα ως προς το μέλλον που επιφυλάσσει η Δύση στους πρόσφυγες που έρχονται.

***Εισήγηση στο Φεστιβάλ Άμεσης Δημοκρατίας 2017**